

УДК 786.8 : 7.071.2

Яценко І. А.

Луганський національний університет імені
Тараса Шевченка (м. Старобільськ)

УМОВИ ОПАНУВАННЯ ПРИНЦИПУ ПОЗИЦІЙНО-БАГАТОРЯДНОГО АПЛІКАТУРНОГО МЕТОДУ ГРИ НА БАГАТОРЯДНОМУ БАЯНІ

Яценко І. А. Умови опанування принципу позиційно-багаторядного аплікатурного методу гри на багаторядному баяні. Актуальність теми дослідження зумовлена еволюційними змінами у виконавському мистецтві баяністів, які охоплюють майже всі його художньо-технологічні аспекти, а також основний спектр засобів виконавського вираження, зокрема аплікатурну дисципліну. В статті досліджено позиційну аплікатурну систему гри на баяні, зокрема принцип позиційно-багаторядного аплікатурного методу. Висвітлено питання раціонального знаходження клавіатурно-аплікатурної ігрової моделі у гри на багаторядному баяні за визначених фізіологічних та психологічних умови, які надають безумовні переваги під час вивчення музичного твору та сприяють формуванню високотехнічного та стабільного музичного виконання. Придільено особливу увагу виявленню переваг позиційно-багаторядного методу гри на баяні. Сформульовано поняття термінологічного апарату в баянному виконавстві (внутрішньопозиційний (інтервальний) крок, позиційний аплікатурний блок (комплекс), позиційну серію, позиційна аплікатурна модель).

Ключові слова: аплікатура, баяніст, фізіологічна виправданість, психологічна впевненість, виконавська діяльність.

Яценко И. А. Условия освоения принципа позиционно-многорядного аппликатурного метода игры на многорядном баяне. Актуальность темы исследования обусловлена эволюционными изменениями в исполнительском искусстве баянистов, которые охватывают почти все исполнительские аспекты, а также основной спектр средств исполнительского выражения, в частности аппликатурную дисциплину. В статье исследована позиционная аппликатурная система игры на баяне, а именно принцип позиционно-многорядного аппликатурного метода. Освещены вопросы рационального нахождения клавиатурно-аппликатурной игровой модели на многорядном баяне в определенных физиологических и психологических условиях, которые предоставляют безусловные преимущества во время изучения музыкального произведения и способствуют

формированию высокотехничного и стабильного музыкального исполнения. Уделено особое внимание выявлению преимуществ позиционно-многорядного метода игры на баяне. Сформулированы понятия терминологического аппарата в баянном исполнительстве (внутрипозиционный (интервальный) шаг, позиционный аппликатурный блок (комплекс), позиционная серия, позиционная аппликатурная модель).

Ключевые слова: аппликатура, баянист, физиологическая оправданность, психологическая уверенность, исполнительская деятельность.

Yashchenko I. The conditions of exploitation of the principle of position fingering method of playing the multi-row button accordion. In recent years, there has been an increasing interest in evolutionary changes in the performance of the button accordion players has been increasing for last several years. It includes all of the performing aspects and the basic range of performing means as well. In particular it includes fingering discipline.

Fingering culture has made a long way of formation. In the beginning it was a primitive using of the second and the third fingers in playing the accordion with one or two rows of buttons. Then it turned into a tendency to form and consolidate progressive fingering system based on equal using of all fingers when the principle of the positional play prevails. The main reason of such changes was an adoption of additional rows of buttons. That made the button accordion be the accordion with five rows of buttons.

A term "five-finger 'applicatura' (fingering)" is widely known and interpreted in different ways by different methodologists and performers. One the one hand, it means using of all five fingers at the fingerboard. On the other, it can be interpreted as the principle of positional play (where consecutive motion of fingers is used). Universal is a rational statement gaming machine on the keyboard, which has the following characteristics: natural arrangement of fingers on the keyboard for positional fingering principle and dependence on executable musical material.

The paper studies the problem of rationality staged aspect of the game apparatus accordionist and optimal distribution of motor load during the game. Covers the basic principles of setting the game apparatus accordionist in the process of performing activity. Some of teachers and performers do not think that they have to change their opinion about conversion to a new level of fingering culture.

The objectives of this study are to determine one of the most important aspects in the process of mastering the skill of performing a musical instrument, the accordion is a particular realization of motor actions, their commitment and appropriateness. The adaptation to the accordionist gaming machine tool design features, including the multi-structure keyboards are multi-component commonplace phenomenon, because of the music and gaming rational movement is subject to the operation of specific factors, including fluency in three manuals tool orientation in terms of the vertical location of the playing surface keyboard, derogation visual control by right keyboard complete lack of it over the left or keyboard, tone-mismatch and spatial-motor direction at different keyboards button accordion. A ra-

tional approach to the choice of fingering for both right and left hand of the accordion player is significant for the successful implementation of artistic tasks. Important while playing the accordion player on the left of the keyboard, in particular on election manual, is to develop the skill to shift and put your fingers in terms of positional displacement. The planting and shifting positions occurs predominantly through the first finger. During the positional displacements of the brush should be rounded, collected and freely move along the keyboard. By shifting the finger is upward movement, the planting is declining. Defined the nature of contact with the keyboard, the complex keyboard-fingering movements.

Drills fingering-way of thinking is a physiological and psychological conditions of stability, confidence games accordionist. Psycho-physiological aspect of the process of thinking is closely connected with all the components of the psyche and the artist is a fundamental principle of musical performance musician, and promotes self-generating skills accordionist during gameplay. Important when playing positional play is muscle-confidence tactile hand and finger positions inside and especially when bound positional units together in a single unit.

The main purpose of this scientific research is to define the degree of progressiveness of the fingering positional playing a button accordion. In particular, the matter is the principle of the positional multi-row method.

So far this method rational model of fingering of playing a multi-row button accordion has not been properly devised in the scientific literature yet. It has been described only in general or has not been described at all. The analysis of modern state of fingering discipline in button accordion art makes it possible to state fundamental functioning of two differently directed fingering systems: a) the traditional five-finger system, which is based on consecutive motion of fingers in one-voice scales; b) the positional system, which is based on positional and consecutive using of fingers. The method of positional mastering of musical material enriches artistic and performing resources of a button accordion player, which makes motion of fingers be automatic.

The results of this research support the fact that the rational decision of choice of positional fingering playing, which is based on psychological and physiological conditions, helps to learn musical compositions and to form a high stability in performing. The conditions of mastering the positional multi-row principle of fingering playing a button accordion are the next. The physiological aspect is conditioned with anatomical peculiarities and possibilities of the hand of a button accordion player. The psychological conditions of positional and multi-row playing brisk up the work of fingering positional intellection and systematize the process of realizing the musical structure of the composition. Positional multi-row method of fingering develops artistic and technical skills of the button accordion player. It can be also considered as an indicator of professionalism of a performer. And nowadays it reflects the natural evolutionary process of technical and artistic development in performing.

The present results are significant in forming of a fingering culture of a button accordion player. The way the problem is being researched is realizing of the peculiarities of a physiological structure of playing sys-

tem and the physiological mechanisms of coordination while playing the instrument. The researching of the problem also helps to enlarge the knowledge of musicians in anatomical, psychological and physiological aspects of performing. It makes the choice of fingering system be much more considered and substantiated, optimizes psychological process of intellection and develops playing motions as well.

Keywords: fingering systems, position, the keyboard, psychological aspects of performing, physiological aspects of performing, the button accordionist player, performing activity.

Постановка проблеми. Як відомо, сьогоднішній концертний репертуар баяністів містить твори різних жанрів і напрямів від епохи бароко до сучасної музики. Наявність багаторядних баянів розкриває нові можливості пошуку й реалізації найбільш раціональних підходів щодо опанування музичним матеріалом, зокрема через виявлення специфіки нових художніх рішень в аплікатурній культурі баяніста.

Значення позиційних принципів гри в сучасному баянному виконавстві є доволі вагомим, оскільки основне призначення позиційно-аплікатурного методу — це досягнення адекватної музично-виконавської виразності, спрямованої на реалізацію визначеної художньої мети, полегшення процесу оволодіння технічними складнощами твору, опанування фактурними особливостями музичного матеріалу через знаходження оптимальних музично-ігрових рухів.

Отже, важливим у сучасній виконавській практиці є поглиблення процесу подальшого активного переходу основної маси баяністів з традиційної непозиційної аплікатурної системи на систему позиційно-багаторядних аплікатурних комплексів гри на баяні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання раціонального знаходження клавіатурно-аплікатурної ігрової моделі у грі на багаторядному баяні в науково-методичній літературі до сьогодні не отримали окремого й ґрунтовного висвітлення. Розгляд цього питання головним чином носить епізодичний характер або викладається у вигляді загальної інформації. Деяких окремих моментів технології ігрової діяльності баяніста в науково-методичній літературі торкалися такі автори, як В. Беляков, В. Галактионов, П. Говорушко, М. Давидов, І. Пуриц, В. Самітов [1; 2; 3; 4; 8; 10].

Більш докладно проблема оптимізації аплікатури музиканта-інструменталіста в ігровому процесі висвітлюється в роботах О. Дмитрієва О. Осокіна, В. Полетаєва, М. Різоля, Ю. Ястребова [5; 7; 9; 11].

Мета дослідження. Переосмислення аплікатурних можливостей виконання різноманітної фактури музичних творів за допомогою позиційно-багаторядного методу є найбільш оптимальним підходом для усунення технічних складнощів під

час відтворення сучасних виконавських прийомів у практиці баянного виконавства. Отже, дослідження покликано визначити умови опанування принципу позиційно-багаторядного аплікатурного методу гри на багаторядному баяні та виявити переваги використання означеного принципу гри, зокрема сформулювати такі поняття, як-от: *внутрішньопозиційний (інтервальний) крок, позиційний аплікатурний блок (комплекс), позиційна серія, позиційна аплікатурна модель*.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Опановуючи музичний твір за допомогою позиційно-багаторядного аплікатурного методу, баяніст створює сприятливі умови оволодіння музичним матеріалом, оскільки головними характеристиками позиційної аплікатури є: структурність, логічність та цілісність мислення, швидкість запам'ятовування, стійкість ігрового апарату, мобільність рухів та автоматизація ігрових дій. Тому, оволодіваючи навичками позиційно-багаторядної гри, баяніст отримує значні можливості й переваги як фізіологічні, так і психологічні.

Необхідними фізіологічними умовами утримання руки в позиційно-багаторядному положенні є такі: зберігання м'якості та еластичності ігрово-рухового апарату; природне положення опорно-рухового апарату й кисті на клавіатурі; зібраність та фіксація кисті в одному ігровому положенні (позиції); урівноваженість опори всіх пальців; рівномірний розподіл м'язового навантаження в межах однієї позиції між усіма пальцями під час гри; пластичність рухів при переході з однієї позиції в іншу; виконання маневру зміни позиції одним імпульсом та єдиним рухом руки; чіткість і мінімальність амплітуди рухів пальців під час гри елементів позиційного комплексу, що нівелює зайві рухи та сприяє швидкості виконання.

Опановуючи позиційно-багаторядний метод, необхідно усвідомлювати, що в позиції є початок і кінець аплікатурної групи. Рухи пальців в одній позиції виконуються цілісно, на одному вольовому імпульсі. Рівномірний розподіл енергоресурсів у виконанні позиції відбувається за умови відчуття центру тяжіння кисті. Центром позиційного руху є початок аплікатурної позиції, що переважно припадає на сильні пальці, тому важливим є фізичне відчуття кінця позиції, якщо він припадає на четвертий та п'ятий пальці. Урахування функціональних особливостей кожного пальця в межах однієї позиції суттєво полегшує виконання комплексу позиційних блоків.

Якщо форма пасажу має широкий діапазон звучання, то баяністові доведеться вирішувати проблему виконання маневру зміни позиції, тобто якісного переходу з позиції в позицію. Такий перехід у пасажній техніці має бути «беззвучним», тобто поєднання позицій повинне відбуватися непомітно на слух. Амплітуда рухів мінімальна, кисть зібрана, але м'яка й пластична. Під час

здійснення позиційного переходу «неігрові» пальці зберігають умовний контакт з ігровою поверхнею інструмента.

Опановуючи й закріплюючи позиційно-багаторядний аплікатурний метод, необхідно стежити за органічністю положення та збалансованістю функціонування всіх ланок ігрового апарату баяніста, зокрема верхньої м'язової частини корпусу (плечовий пояс, плече, лікоть, передпліччя, кисть та пальці), оскільки необхідною умовою швидкого засвоєння цього аплікатурного методу є контроль за станом свободи в ігровому апараті, вільному від зайвих м'язових напружень. Лікоть, передпліччя, кисть повинні утворювати єдину лінію. Рука відводиться від корпусу виконавця, рухається паралельно вздовж клавіатури та розташовується практично перпендикулярно щодо грифа. Передпліччя та ліктьовий суглоб є важелем переміщення кисті й пальців у різні частини ігрового діапазону. Пальці розміщуються над клавішами в заокругленому вигляді. Під час гри пальці повинні зберігати пружність і цупкість, а кисть має вільно здійснювати рухи за всіма топографічними напрямками клавіатури (вертикаль, горизонталь та обидві діагоналі) у різних звукових діапазонах.

Опанування позиційно-багаторядним аплікатурним методом має відбуватися за таких психологічних умов: усвідомлена й цілеспрямована реалізація рухових дій баяніста; мислення окремими позиціями, що спрощує сприйняття складності музичної послідовності до рівня простих аплікатурних блоків, виконання яких підкорено одному наказу свідомості, це надає баяністові можливість у найкоротший термін запам'ятати музичний твір і завдяки цьому досягти високого рівня автоматизації рухів ігрового апарату; структурне усвідомлення музичної фактури не за кількістю звуків, а за кількістю позицій (позиційних блоків) та позиційних серій, що дозволяє виконавцеві зосередити увагу на цілісності й баченні перспективи великої музичної думки; систематизація й уявна фіксація позиційних переміщень, яка розвантажує свідомість і надає психологічної впевненості й стабільності під час концертного виступу.

На перших етапах опанування позиційно-багаторядним методом баяніст може відчувати деякий дискомфорт, спричинений необхідністю подолати такі труднощі: постановка рук, вагове відчуття, переміщення ігрового апарату вздовж клавіатури, мислення позиційними структурами. Тому треба враховувати й усувати можливі помилки та вади, які з'являються під час ігрового процесу.

Характерними помилками в процесі вироблення навички гри позиційно-багаторядним методом виявляється: стан напруги ігрового апарату; занадто високе положення кисті; прогинання ігрового апарату (кисті) в зап'ясті; невіправдана зміна положення кисті (розворот) при зміні позицій; несвоєчасна підготовка до маневру позиційних

переміщень; різний ступінь підйому пальців у процесі ігрового руху в позиції; неточне попадання в центр клавіші під час позиційного руху пальців; прогинання, вирівнювання пальців або їх зайве загинання; мислення короткими аплікатурними поєднаннями (менше одного позиційного).

Засвоювати метод позиційно-багаторядної аплікатури потрібно поступово: від надбання до закріплення фізіологічно природних рухових навичок гри, від простих одноголосних позиційних комбінацій до акордових будов та стрибків за допомогою роботи аплікатурно-позиційного мислення, тобто від простого до складного.

Опанувати позиційно-багаторядним аплікатурним методом неможливо без теоретичного знання й усвідомлення інтервального складу співзвуч, що значно сприяє внутрішньому уявленню та проектуванню клавіатурного малюнка за позиційними аплікатурними моделями на ігровому полі баяна. Реалізація позиційно-багаторядного аплікатурного методу відбувається за умови усвідомлення злагодженого функціонування його складових елементів, до яких належать: внутрішньопозиційний (інтервальний) крок, види позицій (вузька, широка, напівпозиція, однорідна, змішана), позиційний аплікатурний блок (комплекс), позиційна серія, позиційна модель (фігура), різноспрямовані клавіатурні вектори (ігрові напрями), позиційні формули, що реалізуються в умовах аплікатурно-позиційного мислення та природного руху ігрового апарату.

Для наочності й конкретизації елементів музичної фактури в нотних прикладах за позиційно-багаторядним аплікатурним методом гри символіку умовних позначень відобразимо в таблиці 1.

Мінімальною одиницею побудови в системі позиційно-багаторядного методу є «внутрішньопозиційний (інтервальний) крок», якому відповідає усвідомлення окремого пальцевого руху.

Отже, *внутрішньопозиційний (інтервальний) крок* — це мінімальна структурна одиниця виконавського руху в рамках аплікатурної позиції, яка проектується на відповідних напрямках ігрової поверхні клавіатури баяна, відповідає визначеній інтервальній одиниці та пов'язує між собою дві клавіші (звуки).

Величина одиниці внутрішньопозиційного кроку в позиції може відповідати різній інтервальній відстані.

Отже, величина внутрішньопозиційного (інтервального) кроку залежить від фактурного малюнку музичного матеріалу, спроектованого на ігрову площину: від ігрового вектора, на який спроектовано аплікатурний контур фактурного малюнку твору: вертикаль — мала терція, діагональ внутрішня — велика секунда, діагональ зовнішня — мала секунда, горизонталь — мала секунда; від структури позиції (позиційного блоку), що визначає її різновиди: вузька, широка, напівпозиція. Рухи пальців у позиційних будовах завжди є послідовними.

Вузька позиція складається з трьох звукових одиниць.

Широка позиція охоплює діапазон звучання в чотири та п'ять звукових одиниць.

Напівпозиція містить три або чотири звуки з пропущеною звуковою одиницею у позиційному блоці, наприклад: 1, 2, 3, 5; 1, 3, 4, 5; 1, 2, 4, 5 або 1, 2, 4; 1, 3, 4; 2, 3, 5 та ін.

Кожен з видів позицій може складатися з однорідних фактурних елементів та змішаних. Отже, за фактурними ознаками, позиції можна розподілити на дві групи — однорідні та змішані позиції:

- однорідна — позиційний аплікатурний блок, що поєднує однорідні за характером інтервальної будови фактурні елементи твору (одноголосні гамоподібні будови, арпеджіо або акордові сполучення).
- змішана — позиційний аплікатурний блок, що поєднує змішані за характером будови (лінійні та вертикальні) фактурні елементи твору (рис. 1).

Отже, *позиційний аплікатурний блок (комплекс)* є фрагментом аплікатурно-позиційної конструкції, який охоплює межі однієї позиції та відображає звукову послідовність у різних фактурних проявах (одноголосних пасажах, арпеджіо або акордових співзвуччях). На практиці позиційний блок часто збігається з одиницею мотивного групування музичної тканини, що дозволяє баяністові грамотно будувати фразеологію (інтонаційно-нюансову виразність) та техніку відтворення музичного образу твору.

Сукупність позиційних блоків, спрямована на відтворення й перспективу бачення структури музичного матеріалу широкої будови (музична фраза, речення, період), становить *позиційну серію*.

Мислення позиційними серіями з кількох позиційних блоків надає баяністові можливість максимально охопити музичну думку, відчуті перспективу розгортання музичного матеріалу, оптимально автоматизувати рухи та керувати ігровим процесом. Додатковою зручністю під час виконання твору надає уявлення позиційної аплікатурної моделі, спроектованої на клавіатурі баяна.

Позиційна аплікатурна модель — це аплікатурна комбінація, яка побудована за принципом позиційності та графічно відображає елементи фактури музичного твору, спроектована на ігрове поле баяна. Усвідомлення рухів пальців відбувається не за окремими звуками, а за спроектованою на клавіатурі визначеної ігровою геометричною фігурою (односпрямований вектор, поворотний вектор, зигзагоподібний вектор, трикутник, ромб, трапеція та ін.).

На момент остаточного вибору варіанта позиційної аплікатури слід чітко дотримуватися встановленої аплікатурної схеми. Процес багаторазового повторення музичного матеріалу контролює сфера м'язової пам'яті, що доводить ігрові рухи до автоматизації.

Виявлення й фіксація позиційних блоків у нотному матеріалі відбуваються за визначеною комбінаторикою пальців, поєднуваною в *позиційні формули*, які охоплюють позиційний ряд від трьох до п'яти звуків. Позиційні формули відображають таку комбінаторику пальців, як: 3+3, 3+4, 3+5, 4+3, 4+4, 4+5, 5+3, 5+4, 5+5. Кількість позиційних блоків, виявлених за позиційною формулою, може бути від двох і більше, що відповідатиме відтворенню музичного матеріалу за принципом позиційної серії. Структура позиційних формул складається за умови природного розташування пальців на клавіатурі багаторядного баяна (довгі грають на дальніх рядах, короткі на ближніх). Рухи пальців у позиційних формулах обов'язково є послідовними. Важелем зміни позиційних блоків у гамоподібних одноголосних викладах є великий палець, який виконує один з основних аплікатурних прийомів у позиційній грі — підкладання, а також бере безпосередню участь у маневрі перекладення інших пальців через нього.

Під час виконання прийомів підкладання та перекладання м'язи великого пальця повинні бути гнучкими й еластичними. Характер рухів кисті під час зміни позиції може бути плавним або раптовим, що залежить від темпового та штрихового складників музичного твору. Але головним у виконанні цих аплікатурних прийомів є відчуття свободи в м'язах великого пальця, що спонукає баяніста до легкості руху ігрового апарату. При використанні аплікатурного прийому ковзання, взяття одним пальцем двох звуків або прийому нігтьової фаланги великого пальця (застосовують частіше в поліфонічній багатоголосній фактурі) аплікатурний ряд у позиції може бути розширений до більш ніж п'яти звуків.

У процесі опанування позиційно-багаторядним методом важливим є досягнення рівності звучання в послідовності звуків аплікатурної комбінації та однакової міцності пальців в ігровій позиції.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, умови опанування принципу позиційно-багаторядного аплікатурного методу гри на багаторядному баяні є такими, як-от: фізіологічні умови зумовлені анатомічною специфікою виконавських можливостей руки баяніста, оскільки принцип позиційно-послідовного розташування пальців стверджує позиційно-багаторядну постановку ігрового апарату на клавіатурі; психологічні умови позиційно-багаторядної гри активізують роботу аплікатурно-позиційного мислення та систематизують процес усвідомлення музичної фактури твору.

Сумуючи виявлені особливості функціонування позиційно-багаторядного методу, *переваги позиційно-багаторядного методу* гри на баяні полягають у такому: природне розташування пальців (позиційно-багаторядна постановка) у позиційному комплексі сприяє пальцевій зручності, рівності, економії енергоресурсу та витривалості під час ігрових рухів; єдині позиційні формули (3+3, 3+4, 3+5, 4+3, 4+4, 4+5, 5+3, 5+4, 5+5) систе-

матизують процес підбору аплікатури, полегшують структурно-аплікатурне мислення та, у перспективі, надають виконавцеві впевненості й надійності під час виступу на сцені; гра позиційними комплексами сприяє більш глибокому виявленню фразеології музичного твору; мислення позиційними серіями дозволяє виконавцеві краще бачити (передчувати) перспективи розгортання музичної думки; опанування позиційно-багаторядного методу полегшує запам'ятовування музичного матеріалу, яке стає швидким, надійним та якісним; опанування методом позиційно-багаторядної аплікатури відбувається достатньо швидко, оскільки цей процес є раціональним, логічним і системним.

Внутрішньопозиційний (інтервальний) крок, позиційний аплікатурний блок (комплекс), різновиди позицій (вузька, широка, напівпозиція, однорідна, змішана), позиційна серія, позиційна модель (фігура), усвідомлення інтервального співвідношення за ігровими напрямками та позиційні формули є основними складовими елементами позиційно-багаторядного методу. Ефективне функціонування всіх цих елементів відбувається за умови роботи аплікатурно-позиційного мислення, позиційно-багаторядної постановки ігрового апарату та природного руху пальців у позиції, що, безперечно, надає баяністові вагомі переваги в грі, на відміну від традиційної непозиційної аплікатурної системи.

Література:

1. Беляков В. Аплікатура готово-выборного баяна : метод. пособие / В. Беляков, Г. Стативкин. — М. : Сов. композитор, 1978. — 86 с.
2. Галактионов В. Особенности двигательной ориентации на клавиатурах при исполнении современных сочинений на баяне / В. Галактионов // Сб. тр. — М. : Изд-во ГМПИ им. Гнесиных, 1987. — Вып. 95. — С. 75–104.
3. Говорушко П. И. Основы игры на баяне [Текст] / Петр Иванович Говорушко. — Л. : Гос. муз. изд-во, 1963. — 78 с.
4. Давидов М. А. Теоретичні основи формування виконавської майстерності баяніста (акордеоніста) : підруч. для вищ. та серед. муз. навч. закл. / Микола Андрійович Давидов. — К. : Муз. Україна, 2004. — 290 с.
5. Дмитриев А. И. Позиционная аппликатура на баяне [Текст] / Александр Иванович Дмитриев. — СПб. : Союз художников, 1998. — 22 с.
6. Осокин А. В. Пособие для исполнителей на баяне с пятирядной правой клавиатурой [Текст] / А. В. Осокин. — М. : Сов. композитор, 1962. — 51 с.
7. Полетаев А. И. Пятипальцевая аппликатура на баяне [Текст] / Анатолий Иванович Полетаев. — М. : Сов. композитор, 1962. — 27 с.
8. Пуриц Й. Г. Гра на баяні : метод. ст. / Йосип Григорович Пуриц ; перекл. з рос. О. В. Постумент. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2007. — 232 с.
9. Ризоль Н. И. Принципы применения пятипальцевой аппликатуры на баяне : моногр. / Николай Иванович Ризоль. — М. : Сов. композитор, 1977. — 297 с.
10. Самітов В. Техніка переміщення рук на клавіатурі баяна : наук.-метод. розробка [Текст] / Віктор Захарович Самітов. — К. : ІПК ПК, 1998. — 32 с.
11. Ястребов Ю. Г. Современные принципы баянной аппликатуры : автореф. дис. ... на соиск. учен. степ. канд. искусствовед : 17.00.02. / Ястребов Ю. Г. — Л., 1976. — 19 с.

СПИСОК АВТОРІВ

Гавронський Володимир Павлович, старший викладач кафедри дизайну, Запорізький національний технічний університет

Жердєв Віталій Вікторович, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри рисунку, Харківська державна академія дизайну і мистецтв, член Національної спілки художників України.

Король Наталія Ярославівна, аспірант, Львівська національна академія мистецтв. Сфера досліджень: особливості інтерпретації національних мотивів у моделюванні одягу для дітей, художні особливості одягу для дітей, що проектується та впроваджується у виробництво у сучасній Україні.

Кудрявцева Катерина Петрівна, кафедра теорії та історії мистецтва, здобувач, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Сфера досліджень: образотворче мистецтво, композиція станкової картини.

Кюнці Роман Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, здобувач ІПСМ, доцент кафедри українознавства, Львівський національний аграрний університет. Сфера досліджень: унікально-універсальна парадигма формування культурно-мистецького простору України (на прикладі архітектурного середовища українського села).

Майовець Андрій Іванович, пошукувач, Львівська національна академія мистецтв. Сфера досліджень і наукові інтереси: Оформлення, ілюстрування дитячих книг художниками в українських виданнях другої половини ХХ ст.; давньоукраїнський іконопис та перші мальовані мініатюри, мала графіка.

Малясова Галина Володимирівна, Московський архітектурний інститут (Державна академія), Музей Московської архітектурної школи, науковий співробітник. Сфера досліджень: історія архітектурно-художньої освіти, історія Московської архітектурної школи, історія мистецтва ХХ ст., музеологія.

Мельничук Людмила Юріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри теорії і історії мистецтв, Харківська державна академія дизайну і мистецтв. Сфера досліджень: художні колекції, колекціонерство України; музеєзнавство; мистецтво Слобожанщини.

Миславський Володимир Наумович, кандидат мистецтвознавства, докторант кафедри культурології і медіа-комунікацій, Харківська державна академія культури. Сфера досліджень: історія українського кіно 1922-1930 років.

Олійник Наталія Петрівна, аспірант, Харківська державна академія культури.

Присяжнюк Данило Артемович, Президент ГО «Спілка дизайнерів інтер'єрів України». Сфера досліджень і наукові інтереси: дизайн та девелопмент житлової нерухомості.

Пристапов Ігор Костянтинівич, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри сольного співу, Харківський національний університет мистецтв ім. І.П.Котляревського.

Соколюк Людмила Данилівна, доктор мистецтвознавства, професор кафедри теорії та історії мистецтв, Харківська державна академія дизайну і мистецтв.

Тополевський Віктор Юрійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри майстерності актора, Харківська державна академія культури.

Уманець Ольга Віталіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого.

Цехмістро Ольга Валентинівна, кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Сфера досліджень: вокальний і вокально-хоровий напрям.

Шевлюга Олександра Андріївна, аспірантка кафедри теорії та історії мистецтва, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури.

Яремчук Олег Михайлович, старший викладач кафедри дизайну середовища, Київський Національний університет культури і мистецтв.

Яценко Ірина Анатоліївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка. Сфера досліджень: теоретичне осмислення та детальне вивчення художньо-технологічних аспектів виконавського мистецтва, зокрема аплікатури, як одного з основних засобів художньо-виконавської майстерності баяністів; баянно-інструментальне виконавство.